

چهارچوب و تئوری فراگیر جنسیت

رهنمودی برای تبدیل کردن تئوری به عمل

UNITED STATES
INSTITUTE OF PEACE
Making Peace Possible

این رهنمود توسط کتلین کوهنست و دنیئل رابرتسن تألیف گردیده است.

تیم رهنما از نظریات اندیشمندان همکاران ما در انستیتیوت صلح ایالات متحده هر یک دیوید کنولی، جوزف هیویت، ایلنا لانکستر، الیسون میلوفسکی، استیو اشتاینر، روزاری توکسی و مایکل زانچلی بهره مند شده اند. علاوه بر این، تیم از راهنمایی های سنم اندرلینتی (شبکه بین المللی حرکت جامعه مدنی)، گری بارکر (پرومندو-ایالات متحده) و پامینا فرچو (پوهنتون جورج میسن) در جهت تدوین این رهنمود قدردانی مینمایند. سپاس ویژه از لوبا لوکووا به خاطر طرح های هنری زیبا و کریس براون برای دیزاین های زیباییش.

نظریات بیان شده در این رهنمود صرفاً مربوط به نویسندگان می باشد. این نظریات لزوماً منعکس کننده دیدگاه های انستیتیوت صلح ایالات متحده نیستند. برای دریافت نسخه آنلاین این رهنمود، گزارش های مرتبط و اطلاعات بیشتر در رابطه به موضوع، میتوانید به وب سایت ما (www.usip.org) مراجعه نمایید.

© انستیتیوت صلح ایالات متحده: 2018

انستیتیوت صلح ایالات متحده

2301 جاده قانون اساسی WN

واشنگتن، دی سی 20037

تلیفون: 202.457.1700

فکس: 202.429.6063

ایمیل: usip_requests@usip.org

وبسایت: www.usip.org

شماره استاندارد بین المللی کتاب (ISBN): 978-1-60127-732-9

UNITED STATES
INSTITUTE OF PEACE
Making Peace Possible

چهارچوب و تئوری فراگیر جنسیت

رهنمودی برای تبدیل کردن تئوری به عمل

2	مقدمه: طراحی پروژه های فراگیر جنسیت.....
4	منازعات خشونت آمیز چگونه نورم جنسیتی را دگرگون میسازند؟.....
7	هرگاه محرکه های جنسیتی در پروژه ها نادیده گرفته شوند، چه اتفاقی رخ خواهد داد؟ ...
9	سه رویکرد برای تجزیه و تحلیل جنسیت.....
10	رویکرد زنان، صلح و امنیت.....
12	رویکرد مرد گرای صلح آمیز.....
14	رویکرد هویت های جنسیتی متقاطع.....
16	استفاده از روش های تجزیه و تحلیل جنسیتی در طراحی پروژه ها.....

مقدمه: طراحی پروژه های فراگیر جنسیت

این رویکرد معطوف به سرمنشأ پروژه، با رویکردهای نظارت و ارزیابی همسویی دارد—تحلیل جنسیتی باید در ساختار پروژه گنجانیده شود. انجام تجزیه و تحلیل جنسیتی در مرحله طراحی پروژه، به مدیران پروژه کمک بیشتر میکند تا به پیامدهای جنسیت-محورانه منازعات رسیدگی نمایند. همچنین، تجزیه و تحلیل جنسیتی در این مرحله باعث میشود تا پروژه‌ها در جریان تطبیق در پاسخگویی به حساسیت‌های نهادینه شده اجتماعی از انعطاف پذیری بیشتری برخوردار باشند، چون پروژه قبلاً با عوامل بالقوه حساسیت‌های اجتماعی هماهنگ و وفق داده شده است.

چهارچوب و تئوری فراگیر جنسیت موارد زیر را احتوا می‌کند:

- جنسیت را تعریف می‌کند؛
- رابطه بین جنسیت و عوامل بالقوه منازعه و اهمیت آن را در تامین صلح شرح می‌دهد؛
- یک تئوری تغییر و چهارچوب تحلیلی را برای شمولیت جنسیت بررسی می‌کند؛ و
- رهنمودهای مشخصی را در رابطه با ادغام جنسیت در طراحی پروژه ارائه می‌نماید.

منازعه خشونت آمیز جوامع را دچار آشوب نموده و اغلباً جوامع را دو قطبی می‌نماید—این امر ساختارهای اجتماعی، به ویژه نقش زنان و مردان و روابط بین آنها را متأثر می‌سازد. در محیط‌های شکننده و متأثر از منازعه، فعالین عرصه تامین صلح باید به عوامل و پیامدهای جوامع خشونت‌گرا و از هم گسسته بپردازند. سوق دادن روزافزون مردان جوان به نظامی شدن یکی از این عوامل است و خشونت جنسی گسترده همه افراد جامعه را متأثر می‌نماید، حتی پس از توقف خشونت. با این حال، هنوز هم تجزیه و تحلیل جنسیتی در پروژه‌هایی که با هدف جلوگیری یا کاستن از آثار منازعه طراحی میشوند، نادیده گرفته میشود. طراحی فراگیر جنسیت پروژه‌ها جهت طرح بهترین رویکردها برای جلوگیری از بروز منازعات خشونت آمیز و حفظ صلح ضروری است—این مسأله یک امر ثانوی نیست و نباید همانند یک موضوع ثانوی باشد.¹ چهارچوب و تئوری فراگیر جنسیت (GIFT) یک رویکرد ساده، اما بسیار دقیق برای ادغام تحلیل جنسیتی در طراحی پروژه است.

این رهنمود برای چه کسی است؟

این رهنمود ابزاری است برای آن‌عده مدیران پروژه که به دنبال ادغام تجزیه و تحلیل جنسیتی در مراحل طرح و تطبیق پروژه خود هستند—خواه این مدیران در عرصه جنسیت متخصص باشند یا خیر. این رهنمود سؤال‌الدتی ساده برای گنج‌آیندن تجزیه و تحلیل جنسیت در طرح و تطبیق پروژه برای مدیران را ارائه می‌دارد. تجزیه و تحلیل جنسیتی می‌تواند طراحی پروژه‌ها را بهتر نماید—از پروژه‌های متمرکز بر بهبود مسائل جنسیتی گرفته تا آنهایی که تمرکزشان بطور کلی بر اصلاح ساختارهای حکومتداری است—زیرا تجزیه و تحلیل جنسیتی عدم تعادل قدرت در

اجتماع و فرصت‌ها برای تغییر ساختاری را به دقت برجسته می‌سازد. این رهنمود کمک خواهد کرد تا: (1) فرضیه‌های مربوط به جنسیت را در مرحله طراحی تحلیل نمایید، (2) حین اجرای پروژه، مسایل لوژستیک را مورد سؤال قرار دهید، و (3) از جمع‌آوری نظریات همه شمول و فراگیر در هنگام ارزیابی پروژه، اطمینان حاصل نمایید. در حالی که این رهنمود به گونه‌ی اختصاصی متمرکز بر امور مربوط به تأمین صلح می‌باشد، اما بسیاری از مفاهیم این رهنمود برای فعالیت‌های انکشافی و سایر پروژه‌ها در محیط‌های شکننده نیز قابل استفاده می‌باشند.

منازعات خشونت آمیز چگونه نورم های جنسیتی را دگرگون میسازند؟

برای دیگران هموار میکند تا ادعای کنترل بیشتر روی آنها نمایند. به عنوان مثال، گروه های افراطی خشونت گرا مانند داعش قوانین جنسیتی را برای محدود کردن بیشتر نقش و تحرک زنان و دختران اتخاذ نموده و مجازات شدیدی برای موارد نقض آن قوانین در نظر گرفته اند.

مردان، زنان، دختران و پسران منازعه و خشونت را به طریق مختلف تجربه می کنند، مثلاً به عنوان شاهد، قربانی و مرتکب خشونت. وقتی خشونت یک جامعه را تغییر میدهد، باورها درباره چگونگی رفتار زنان و مردان نیز تغییر می کند. اعتقادات، نورم ها و انتظارات زنان، مردان، پسران، دختران و اقلیتهای جنسی و جنسیتی «طرز فکر جنسیتی» جامعه را شکل می دهد.³

منازعه یک پدیده عادی در جوامع بشری است. اما هنگامی که منازعه به خشونت گراییده میشود، میتواند جامعه یا یک کشور را تحت شعاع پیامد های ناگوار خود قرار دهد. هنگامی این اتفاق می افتد، خشونت به سرعت نورم ها، رفتارها و انتظارات اعضای آن جامعه را متأثر و اغلباً نقش های را که زن و مرد در هنگام خشونت و پس از آن بازی میکنند، تغییر میدهد. گاهی منازعه خشونت آمیز می تواند فضاهای جدیدی را برای زنان در جامعه بگشاید.² وقتی مردان نیروی کار را ترک می کنند یا زخمی و یا کشته میشوند، ممکن زنان به نقش های عامه، سیاسی و اقتصادی بیشتر سوق داده شوند. اما خشونت همچنین میتواند نقش ها و انتظارات زنان و دختران را محدود سازد و عادی شدن این حالت راه را

تعریف جنسیت و طرز فکر جنسیتی

جنسیت را به بهترین وجه می توان به عنوان یک اصل سازمان دهی پویا در جامعه توصیف نمود. جنسیت وسیع تر از جنس بیولوژیکی یک فرد (مرد و زن) است. جنسیت یک الگوی رفتاری آموخته شده است که در هر کاری که در سطح فردی، اجتماعی و نهادی انجام میدهم، نهادینه شده است. طرز فکر جنسیتی اجتماعی شدن و درونی شدن نقش ها و انتظارات توصیف شده ای است که یک جامعه آن را برای اشخاص—مردان، زنان، دختران، پسران و اقلیت های جنسی و جنسیتی- مناسب و ارزشمند می یابد. طرز فکر جنسیتی یک فرد میتواند در طی تحولات اجتماعی بر اساس ارزش ها، نورم ها و انتظارات جدید جامعه، تغییر کند.

و نفس‌درگیری‌های خشونت‌آمیز در جوامع باشد.⁴ زمانی که رویکردهای تامین صلح مسایل جنسیتی را مد نظر بگیرید، این کار کمک خواهد کرد تا خشونت مبتنی بر جنسیت کاهش پیدا کند، برابری جنسیتی ارتقا یابد، منازعه از بین برود و به صلح پایدار تر منجر شود. به عنوان مثال، ممکن است یک پروژه به دنبال تقویت بخش امنیتی در یک جامعه خاص باشد، اما این پروژه باید بر مبنای درک روابط متفاوتی که مردان، زنان، پسران و دختران با پولیس و یا نیروهای امنیتی دارند، طراحی شود. یک پروژه خوب باید با مسائل جنسیتی منطبق باشد.

در جریان برنامه ریزی اولیه هر پروژه، تجزیه و تحلیل جنسیتی می‌تواند فرصت‌های جانبی را برای تشخیص منابع تنش و عوامل منازعه فراهم نماید. تجزیه و تحلیل جنسیتی، مفهوم گسترده‌تر یک پروژه را صرف نظر از اهداف و مقاصد آن، روشن می‌سازد. تحلیل جنسیتی حداقل زمینه اتخاذ یک رویکرد «عدم آسیب‌رسانی» را فراهم می‌کند.

نابرابری‌های جنسیتی و عدم تعادل قدرت می‌تواند عوامل اصلی ایجاد فقر مزمن، عدم امنیت غذایی، و ایجاد شرایط صحت نامناسب، خشونت علیه زنان

تئوری به عمل چیست؟

هر بخش این رهنمود شامل سوالات راهنما و همچنین یک بخش تحت عنوان “از تئوری به عمل” است. هدف این بخشها آنست که مفاهیم در قالبهای عینی و ملموس ارائه شوند، بطور مثال با بررسی نوع سوالاتی که می توانید برسید تا تحلیل فراگیر جنسیت را وارد پروژه ای درمورد حکومتداری در نایجیریا نمایید. این بخش ها، معلومات مختصری ارائه نموده و راههای دیگری را که یک پروژه می تواند از طریق آن مسائل جنسیتی را در طراحی خویش مد نظر قرار دهد، پیشنهاد می کند.

سوالات راهنما:

- چگونه نقش ها و رفتارهای زن و مرد، چه پیر و چه جوان، در واکنش به منازعه تغییر کرده است؟
- چه نوع خشونت هایی در حال وقوع است؟ آیا تأثیر آنها بر مردان و زنان یکسان است و یا متفاوت؟
- آیا وضعیت معیشتی، اشتغال، درآمد و دسترسی به تحصیلات، تغییر کرده است؟ اگر چنین است، تأثیرات مشخص آنها بر زنان و مردان چگونه است؟
- چه نوع ناامنی وجود دارد؟ این ناامنی ها چگونه بالای خانواده، جامعه و دولت تأثیر میگذارد؟
- آیا در نتیجه خشونت دسترسی زنان و مردان به فرصت های پیشرفت در عرصه های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی کم و بیش یکسان است؟ اگر اینگونه نیست، موضوعات مختلف برای مردان، زنان، دختران و پسران کدام ها اند؟
- طرز تفکر جنسیتی گروه یا جامعه مورد هدف را چگونه توصیف میکنید؟

از تئوری به عمل: افغانستان

تاریخ افغانستان گواه یک اقتصاد در حال مبارزه و وضعیت شکننده امنیتی است. با وجود پیشرفت ها در عرصه تقویت سیستم عدلی و قضایی، تا حدود 80 درصد اختلافات و منازعات، از طریق میکانیزم های غیر رسمی حل و فصل میشوند. هنگام برنامه ریزی یک پروژه برای تقویت حاکمیت قانون در افغانستان، شناخت و درک اینکه زنان و مردان چگونه به ساختارهای سنتی حل و فصل اختلافات و منازعات دسترسی دارند، بسیار مهم است. به عنوان مثال، تصمیم گیرندگان در این سیستم ها (سیستم های محلی و غیر رسمی) چه کسانی هستند؟ آیا زنان به عنوان وکیل مدافع، رئیس یا قاضی معرفی میشوند تا پروسه رسیدگی به اختلافات و یا منازعات را به پیش ببرند؟ بررسی دقیق مسائل مربوط به دسترسی زنان و مردان به عدالت—هم در وضعیت جاری و هم در گذشته—ممکن است باعث شود فعالیت های جدیدی به طور خاص و متناسب با نیازهای زنان و دختران در پیش گرفته شود. از جمله دیگر فعالیت ها می تواند این باشد که به مردان در رابطه با اهمیت دسترسی زنان و دختران به عدالت و نقش و شمولیت زنان در سیستم های عدلی و حل و فصل منازعات، آموزش داده شود.

هرگاه محرکه های جنسیتی در پروژه ها نادیده گرفته شوند، چه اتفاقی رخ خواهد داد؟

از تئوری به عمل: مصر

به دنبال یک منازعه خشونت آمیز، انتخابات می‌تواند نقطه عطف برای انتقال مسالمت آمیز قدرت از یک حکومت به حکومت دیگر باشد. با این حال، مطالعات نشان می‌دهد که رای دهنده گان زن، نسبت به مردان، چهار برابر خشونت را بیشتر تجربه کرده اند و این حملات معمولاً هنگام ثبت نام رای دهندگان، و یا در محلات رأی دهی هنگام رأی دادن یا هنگام سایر فعالیت های مدنی رخ داده است.⁶ زنان به عنوان رأی دهندگان، و حتی کاندیدان، مقامات، کارمندان انتخابات، فعالین یا رهبران احزاب سیاسی مورد خشونت قرار گرفته اند. در انتخابات سال 2011 در مصر برخی از زنان در صورت ندادن رأی به کسانی که همسرانشان اصرار داشتند، به طلاق تهدید شدند.⁷ پروژه هایی که نتوانند تهدیدهای مشخص را که زنان و دختران در سیستم سیاسی با آن روبرو هستند برطرف نمایند، پروسه دموکراتیک را تضعیف نموده و به طور منظم و ساختاری از مشارکت سیاسی فعال زنان جلوگیری میکنند. این نوع تهدیدها نشانگر عدم امنیت در یک جامعه هستند.

تحلیل و بررسی رابطه منازعه، قدرت و جنسیت، بینش و فهم بیشتر ما را در تشخیص منابع تنش و شناسایی فرصت ها برای تامین صلح افزایش می دهد که در عدم انجام این تحلیل و بررسی، ممکن است این فرصت از دست بروند. منازعات یا جنگ ها به احتمال زیاد نابرابری را افزایش و تحرک زنان و دختران را کاهش داده و آنها را بیشتر در معرض خطر خشونت های جنسی و جنسیتی قرار میدهد.⁵ در ضمن، منازعات خشونت آمیز نقش مردان را نیز اندک ساخته و به آنها درک محدود و نظامی گرایانه از مردگرایی میدهد، به نحوی که خشونت به ابزار اصلی حل مشکلات تبدیل میشود.

طرح مشارکتی

گرچه این رهنمود به منظور استفاده مدیران پروژه در نظر گرفته شده است، سؤالات راهنما که در بخش های مختلف ارائه شده است، خود می‌تواند در مدل های طرح مشارکتی و یا برنامه های آموزشی نیز استفاده شود. دخیل ساختن طرفهای ذینفع برای بحث در مورد این سؤالات، می‌تواند مسائل جنسیتی را واضح ساخته و فرضیات غلط را برطرف نماید.

از تئوری به عمل: سودان جنوبی

مسائل جنسیتی نه تنها با بروز منازعه تغییر میکند، بلکه میتوانند موجبات بروز منازعه را نیز فراهم آورد. جنگ داخلی بیرحمانه سودان جنوبی از دسامبر 2013 آغاز شد و بخش عمده از تحلیل‌ها به عوامل سیاسی این جنگ معطوف شده است. با این حال، تحقیقات جدید به طور مستقیم مسئله طویانه عروس را—که برمبنای آن برخی دارایی‌ها از خانواده داماد به خانواده عروس منتقل میشود—با منازعات خشونت‌آمیز پیوند میزنند.⁸ بالا رفتن طویانه، میتواند بازار ازدواج را مختل کند و از این طریق، احتمال درگیری خشونت‌آمیز را افزایش دهد. به عنوان مثال، پیوستن به گروه‌های شبه نظامی و یا شرکت در حملات خشونت‌بار برای سرقت گاو میتواند به مردان کمک کند تا ثروت مورد نیاز برای پرداخت هزینه ازدواج را به دست آورند. اگر پروژه تأمین صلح در سودان جنوبی فقط به عوامل سیاسی یا حکومتداری توجه کند و مسائل جنسیتی را نادیده بگیرد، خشونت‌های روزمره مانند حمله برای سرقت گاو نادیده گرفته شده و همچنان گروه‌های اجتماعی را متأثر خواهد کرد.

چرا تحلیل جنسیتی برای پروژه‌ها مهم است؟

تجزیه و تحلیل منازعه به طور معمول ساختارها، بازیگران و عوامل بالقوه منازعه را بررسی میکند تا منابع تنش را بهتر بشناسد. تجزیه و تحلیل جنسیتی منازعه روابط قدرت بین مردان، زنان، دختران، پسران و سایر هویت‌های جنسیتی را که در جامعه خشونت را تجربه میکنند، تحلیل میکند، به شمول دسترسی و کنترل منابع و مشارکت در تصمیم‌گیری در بخش‌های مختلف جامعه را نیز دربر میگیرد.

سه رویکرد برای تجزیه و تحلیل جنسیت

تجزیه و تحلیل جنسیت باید بررسی کند که آیا منطق یک پروژه با مسائل جنسیتی در یک محیط معین مطابقت دارد یا خیر. این چهارچوب، سه رویکرد را برای تحلیل جنسیت ارائه میدهد که مسائل نهادی، اجتماعی-فرهنگی و دگرگون کننده را بررسی می کنند.

هویت های متقاطع

رویکرد دگرگون کننده
گسترش میزان فراگیری

مردگرایی صلح آمیز

رویکرد اجتماعی- فرهنگی
تغییر طرز فکر

زنان، صلح و امنیت

رویکرد نهادی
تغییر نهادها

رویکرد زنان، صلح و امنیت

این رویکرد نهادی به نحوه تأثیرات متفاوت منازعه و جنگ بر زنان و دختران می پردازد و نقش حیاتی که زنان در حال حاضر و آینده میتوانند در تامین صلح بازی کنند را تشخیص میدهد. این رویکرد اذعان می نماید که تلاش های صلح و امنیت هنگامی پایدارتر است که زنان در پیشگیری از منازعات خشونت آمیز، همچنین در تامین صلح پایدار، و ارائه و دریافت خدمات عامه نقش مساوی با مردان داشته باشند.

شواهد حاصله از تطبیق قطعنامه 1325 شورای امنیت سازمان ملل متحد نشان میدهد که، وقتی زنان در پروسه های صلح سهیم باشند، آنها معمولاً به عوامل قدرت کمتر توجه نموده و بیشتر به آشتی، توسعه اقتصادی، تعلیم و تربیه و عدالت انتقالی تمرکز

میکند—همه اینها عناصر مهم صلح پایدار اند.⁹ یک مطالعه از 156 توافقنامه صلح نشان میدهد که وقتی زنان در پروسه های صلح مشارکت دارند، احتمال آنکه توافق نامه ها حد اقل 15 سال دوام نماید 35 درصد بیشتر است.¹⁰ رویکرد زنان، صلح و امنیت در تلاش است تا این آوازها را تقویت نماید.

موارد کاربرد این رویکرد باید شامل استفاده از لنز تحلیل جنسیتی باشد تا برابری جنسیتی تقویت گردیده، و برنامه ریزی و نتایج سیاستها بهبود پیدا کند. این لنز، طراحان برنامه را قادر به شناسایی و برجسته ساختن تجربیات و نقش های متمایز زنان و دختران در پروسه های انکشافی و تامین صلح مینماید.

قانون زنان، صلح و امنیت سال 2017، در ایالات متحده در تاریخ 6 اکتوبر 2017 (قانون عمومی شماره 115-68) به تصویب رسید. این قانون مشارکت معنی دار زنان را در پروسه های صلح و امنیت برای جلوگیری، کاهش یا حل و فصل منازعات خشونت آمیز ترویج میکند. این قانون نظارت کنگره بر اقدامات دولت ایالات متحده را برای گنجاندن دیدگاه های جنسیتی در کارهای دیپلماتیک، توسعه و دفاع در محیط های متأثر از منازعه تضمین میکند.

سوالات راهنما:

- زنان تا چه اندازه در پروسه های تصمیم گیری در خانواده، اجتماع و یا حکومت ملی دخیل هستند؟
- آیا زنان در مناصب رسمی و غیر رسمی رهبری، با مردان به طور یکسان مشارکت و یا سهم دارند؟
- میزان بروز خشونت جنسی و جنسیتی در زنان و مردان چگونه است؟
- آیا زنان بر درآمد فردی و/یا خانوادگی کنترل دارند؟ آیا زنان میتوانند زمین یا سایر اموال را به ارث ببرند و یا تملک داشته باشند؟
- وضعیت آزادی تحرک چگونه است؟ آیا زنان و دختران میتوانند فراتر از امور روزمره خود، آزادانه حرکت و یا گشت وگذارکنند؟

از تئوری به عمل: نایجریا

نایجریا پیشرفت هایی در آوردن اصلاحات در قوای نظامی و تشدید نبرد با گروه افراط گرا بوکو حرام داشته است اما، در جریان جنگ، این کشور با آواره گی گسترده شهروندانش و نیازهای بشردوستانه روبرو بوده است. انتخابات ریاست جمهوری سال 2015 و انتقال صلح آمیز قدرت در این کشور یک نقطه عطف و مهم تاریخی بود اما، تشکیل و تقویت حاکمیت فراگیر و همه شمول در نایجریا نیاز به ادامه تلاش ها دارد. تامین کنندگان صلح که به دنبال تقویت حکومتداری خوب در نایجریا هستند، باید با دقت بررسی کنند که تقسیم قدرت بر مبنای جنسیت در موقف های رسمی و غیر رسمی سطوح رهبری چگونه میباشد. به عنوان مثال،

آیا زنان در پارلمان، سیستم های قضایی یا وزارتخانه های حکومتی حضور دارند؟ در این ساختارها زنان در کدام پست ها ایفای وظیفه مینمایند؟ تجزیه و تحلیل مشارکت زنان در ساختارهای تصمیم گیری و در سطوح مختلف، و همچنین دیدگاههای آنها درباره موضوعات کلیدی، میتواند موانع بالقوه فرا راه تطبیق پروژه های حکومتداری فراگیر و همه شمول را آشکار سازد. اگر زنان از قبل در پست های رسمی رهبری حضور نداشته باشند، طراحان پروژه ممکن است بخواهند یک پروسه یا شبکه موازی ایجاد کنند تا دیدگاههای زنان را در ساختارهای رسمی منعکس نمایند.

رویکرد مردگرایی

صلح آمیز

با استفاده از این رویکرد فرهنگی-اجتماعی چگونگی تأثیرات خشونت بر نورم های مردگرایی و در نتیجه توجیه استفاده از خشونت توسط مردان و پسران برای حل مشکلات را مورد مطالعه قرار می‌دهیم.¹¹ مردگرایی عبارت از رفتارها، نگرش ها و ارزش هایی است که جوامع از مردان و پسران انتظار دارند. اکثر جنگجویان یا مبارزان در جنگ، مرد هستند و بیشتر خشونت ها را در زمان صلح نیز آنها انجام می‌دهند. با این حال، مردان ذاتاً خشن نیستند.¹² این رویکرد اذعان می نماید که خشونت و منازعات خشونت آمیز—از جمله خشونت جنسی و جنسیتی¹³—در درازمدت، تأثیرات مضر بر مردان و پسران دارند و بنابراین، باید به آنها توجه کرد و این تأثیرات بالقوه را برطرف کرد.

رویکرد مردگرایی صلح آمیز گفتمان را از این نظر که مردان مرتکبان ناگزیر خشونت هستند تغییر داده و آن را به سوی درک این مسأله که نورم های مردگرایی ساخته و بافته اجتماع بوده و میتوان آنها را حول محور صلح نیز شکل داد، سوق می دهد. برنامه هایی مانند ابتکار مردان جوان در بالکان با این هدف طراحی شده اند که با کارکردن با مردان جوان از برداشت های

غیر خشونت آمیز از مردگرایی، از جمله احترام به افراد دارای گرایشهای جنسیتی مختلف و هویت جنسیتی را ترویج نمایند. مردگرایی صلح آمیز، پذیرش خشونت به عنوان بخش از مردگرایی را توسط مردان زیر سؤال برده و به دنبال جدا کردن خشونت از درک مردگرایی است. این رویکرد به دنبال شرمسار کردن مردان و پسران نیست، بلکه به دنبال روشن ساختن ایده های جایگزین و مسالمت آمیز، از معنای مرد بودن است.¹⁴ به عنوان مثال، رویکرد مردگرایی صلح آمیز می پرسد چرا مردان و پسران هنگام برخورد و یا مواجهه با آسیب های روحی-روانی به دنبال کسب پشتیبانی و یا حمایت خانواده و دوستان شان نیستند. پیامدهای آسیب پذیری در مردان و پسران کدام ها اند؟ بسیاری از برداشت های کلیشه یی در مورد مردگرایی—مانند تقسیم کار های مراقبتی—باعث بروز تبعیض جنسی و نابرابری میشوند. رویکرد مردگرایی صلح آمیز پتانسیل یا ظرفیت مردان را در جهت مبارزه برای مردگرایی صلح آمیز و برابری جنسیتی تقویت میکند.

سوالات راهنما:

- انتظارات کلیدی که باید یک مرد جوان برآورده نماید تا منچیت «یک مرد بالغ» در جامعه پذیرفته شود، کدام ها اند؟ آیا بین انتظارات و واقعیت ها فاصله ای وجود دارد؟
- از چه پیام های جنسیتی برای استخدام مردان در گروه های شورش، شبه نظامیان یا گروه های افراطی خشونت گرا استفاده میشود؟ آیا این پیام ها با پیام هایی که برای استخدام زنان استفاده میشوند، متفاوت اند؟
- تا چه حد مفاهیم مردگرایی، براساس توسل به خشونت استوار اند؟ با چه روش هایی این کار انجام میشود؟
- اولویت های اساسی مردان در مذاکرات کدام ها اند؟ این اولویت ها چه تفاوتی با اولویت های زنان دارد؟
- مردان تا چه اندازه از رهبری زنان و برابری جنسیتی حمایت و یا در برابر آن مقاومت میکنند؟
- چه راهکارهای برای تشویق آنها برای حمایت کامل از توانمند سازی زنان در محیط های متأثر از جنگ وجود دارد؟

پرسشهایی درباره راههای سنتی رسیدن به بزرگسالی— یا مردگرایی—ممکن است به شما کمک کند تا تاکتیک های استخدام گروه های افراطی و عوامل ایجاد انگیزه در بین جوانان برای پیوستن به این گروهها را به خوبی درک کنید. به عنوان مثال، یک پسر چگونه به مردگرایی می رسد؟ آیا به دست آوردن کار یا نشان دادن قدرت نسبت به دیگران، نشانگر بزرگسالی یا مردگرایی است؟ در صورت عدم موجودیت کار، جوانان در کجا به دنبال درآمد هستند؟ با رویدست گرفتن یک برنامه مؤثر ممکن است بتوان برداشت های جایگزین برای فهم و درک مردگرایی عاری از خشونت را در جامعه ترویج نمود.

از تئوری به عمل: تونس

انتقال دموکراتیک حکومت در تونس اغلب به عنوان تنها موفقیت انقلاب های بهار عربی سال 2011 مورد ستایش قرار میگیرد اما، این کشور هنوز هم با بیکاری گسترده، نهادهای ضعیف و تهدیدات از سوی افراط گرایان خشن مواجه است. اکنون این کشور باید برای جلوگیری از جذب جوانان تونسوی توسط گروه های تند رو افراط گرا تلاش کند. چون با گسترش بیکاری، نسل جوان تمایل بیشتری به چشم اندازهای محافظه کارانه پیدا می کنند. طرح

رویکرد هویت های جنسیتی متقاطع

موقعیت خاص تحت تاثیر قرار میدهد و در نتیجه درک بهتری بدست آورد از اینکه آیا جامعه به نارضایتی های او رسیدگی میکند یا خیر. با تلاش کردن در راستای درک محرکه های قدرت، رویکرد هویت های متقاطع می تواند در امر به چالش کشیدن نورم های اجتماعی که باعث بروز نابرابری- بخصوص نابرابرهای جنسیتی- و یا تداوم آنها می شوند، کمک نماید.

سؤالات راهنما:

- آیا ساختارهای خانواده گی، اجتماعی یا ملی نورم های که منتج به خشونت می شوند را تقویت می کند، یا آنها را به چالش میکشد؟
- رسانه ها چگونه نورم ها و نگرش های اجتماعی در رابطه به مردان، زنان، پسران و دختران را به تصویر میکشند؟ آیا اقلیت های جنسی و جنسیتی در دستگاه های رسانه ای حضور دارند؟
- نقش های غیررسمی زن و مرد چه تأثیری در ایجاد و گسترش منازعه و تنش در یک اجتماع دارد؟
- چه اتفاقی رخ خواهد داد هر گاه زنان، مردان و اقلیت های جنسی و جنسیتی با نورم های جنسیتی حاکم در اجتماع مخالفت نمایند؟ کدام جنبه های عدم انطباق بیشتر برای مردم قابل قبول و یا غیر قابل قبول خواهد بود؟

این رویکرد دگرگون ساز اذعان می نماید که هویت های جنسیتی منعطف بوده و ساختارها، نورم ها و قوانین هر جامعه این هویت ها را ایجاد می کنند. این رویکرد نگاهی به رابطه ای نیروهای موجود در یک جامعه داشته و می داند که مشکلات را نمیتوان جدا از یکدیگر حل نمود بلکه باید آنها را از ابعاد مختلف مورد توجه قرار داد.

همه افراد دارای هویت جنسیتی هستند. مهم است تا در نظر بگیرید که چگونه عواملی مانند سن، وضعیت تاهل، نژاد، تمایلات جنسی، تبار، قومیت، مذهب و توانایی های افراد بر تجربیات آنها در جامعه تأثیرمیکند. این رویکرد بر چهارچوب تقاطعی استوار است: این ایده که هویت های حاشیه ای یک شخص با یکدیگر تقاطع داشته و نمی توان آنها را جدا از یکدیگر فهمید.¹⁵ با درک اهمیت این تجارب متنوع، این رویکرد روابط گسترده تر و تحولات قدرت در جامعه و پیامدهای آنها برای کنترل بر منابع، حرکت و سایر عوامل را تحلیل می نماید.

نورم های اجتماعی—خاصاً نقش ها و توقعاتی که جامعه در مورد زن و مرد مناسب و مطلوب می پندارد—اغلب بیشترین مقاومت را در برابر تغییر نشان می دهند.¹⁶ این روش درصدد آن است که دریابد چگونه هویت های چندگانه یک فرد نفوذ و قدرت او را در یک

- کدام اصول و عنعنات اجتماعی حاکم در بین مردم—به صورت رسمی و غیر رسمی—تعصب جنسیتی را شکل قانونی می بخشد یا زمینه تبعیض را فراهم مینماید؟

از تئوری به عمل: اوکراین

دموکراسی جوان اوکراین با آشفتگی و نزاع های سیاسی و اجتماعی مواجه است، مگر اینکه اوکراین قادر به رفع اختلافات شرق و غرب گردد، خصوصاً رفع آشفتگی و نزاع که از زمان الحاق کریمیه به خاک روسیه در سال 2014 در این کشور به وجود آمده است. این کشور در تقلا بوده است تا زمینه ادغام مجدد جمعیت زیادی از بیجاشدگان داخلی را که در سال های اخیر مجبور به فرار از خانه های خود شده اند، فراهم نماید. در نگاه اول ممکن است چنین تصور شود که مردان مدغم شده در مناطق جدید از فرصت های اقتصادی بهتر و بیشتری برخوردار بوده اند، اما بسیاری از آنها از زمانی که در مناطق جابجا شده اند، در یافتن شغل—یا شغل مهم تراز کار قبلی شان—با مشکلات مواجه بوده اند. با تجزیه و تحلیل دقیق تر، درک این نکته ضروری است که چگونه عواملی مانند هویت منطقه ای مردان (باشنده شرق اوکراین) یا توانایی های زبانی (روسی در مقابل اوکراینی) بر فرصت ها برای ادغام در جامعه جدید شان تأثیر میگذارد. در مقابل، به نظر میرسد که فرصت های اقتصادی بیشتری در دسترس زنان قرار دارد، به عنوان مثال: فرصت های بهتری برای ادغام مجدد زنان در جامعه فراهم بوده است، و برای آنها دسترسی به بازار و مکاتب سهل تر بوده است.

پروژه های تامین صلح که با این مردمان کار میکنند، از درک هویت های متعدد بیجاشدگان و اینکه چگونه این هویت ها بر نقش های رسمی و غیر رسمی زنان و مردان تأثیر میگذارد، سود خواهند برد. ممکن است بعضی از پروژه ها با مردان سروکار داشته باشند؛ به ویژه، برای درک فشار خارجی و احساس گناه مردان برای عدم مشارکت آنها در خط اول جنگ در شرق اوکراین. درک و پذیرش این فشارها می تواند فرصت های جدیدی را برای مشارکت در گروه های اجتماعی شان، نشان دهد.

استفاده از روش های تجزیه و تحلیل جنسیتی در طراحی پروژه ها

در وقت طراحی یک پروژه—چه اهداف و مقاصد آن به طور خاص به مسائل جنسیتی بپردازد یا نه—باید همواره مسائل جنسیتی را در محیط مربوطه مد نظر قرار دهد. سه رویکرد برای تحلیل جنسیت در وضعیت منازعه پیشنهاد شده است. این رویکردها با توجه به تمرکز آنها متفاوت هستند—از یک دیدگاه محدود در مورد موضوعات خاص زنان یا مردان گرفته تا یک تحلیل گسترده تر از نقش های جنسیتی در یک گروه اجتماعی و یا یک جامعه.

یک پروژه میتواند یک یا چندین رویکرد را با هم مدغم کند. کارمندان یک پروژه ممکن است با رویکرد زنان، صلح و امنیت کار را آغاز کنند، اما متوجه شوند که استفاده از رویکرد هویت های متقاطع مزایای اضافی به همراه دارد. هنگام تصمیم گیری در مورد استفاده از یک رویکرد، مهم است که مسائلی مانند اهداف و مقاصد پروژه، تحولات اجتماعی-فرهنگی یک منطقه، و ارزش افزوده هر رویکرد برای پروژه را در نظر داشته باشیم. این احتمال وجود دارد که یکی از رویکردها نسبت به دیگران مناسب تر باشد. تامین صلح همیشه به وضعیت و شرایط موجود وابسته است.

هیچ قانون واحدی نمیتواند این را تعیین کند که کدام رویکرد بهترین است. اما با طرح سؤال، تجزیه و تحلیل مسائل جنسیتی و با استفاده از این رویکردها طراحان پروژه میتوانند پروژه خود را تقویت کرده و احتمال تحقق اهداف آن را افزایش دهند.

تئوری و چهارچوب فراگیر جنسیت

رهنمود تئوری و چهارچوب فراگیر جنسیت (GIFT) ابزار قابل دسترس و کامل است که ادغام تحلیل جنسیت را در طراحی پروژه تسهیل میکند. از آنجا که کار با تامین صلح به وضعیت و شرایط وابسته است، رهنمود تئوری و چهارچوب فراگیر جنسیت، سه رویکرد برای تحلیل جنسیت را ارائه میدهد—رویکرد زنان، صلح و امنیت؛ رویکرد مردگرایی صلح آمیز و رویکرد رابطه هویت های جنسیتی— که هر رویکرد محرکه های جنسیت را در یک محیط معین توضیح میدهد تا پروژه های تامین صلح به شکل بهتری طرح و تطبیق گردند.

درباره انستیتیوت

انستیتیوت صلح ایالات متحده یک نهاد مستقل ملی است که توسط کنگره آمریکا تأسیس گردیده و دورنمای نهاد به این امر اختصاص یافته است که داشتن جهان بدون منازعه خشونت آمیز برای امنیت ایالات متحده و جهان، عملی و امکان پذیر است. انستیتیوت صلح ایالات متحده این دورنما را در مناطق در حال منازعه دنبال میکند و با شرکای محلی خود همکاری میکند تا از منازعات که به خونریزی منجر میشود، جلوگیری کنند و در صورت بروز منازعه، آن را حل و فصل نمایند. این نهاد، آموزش، تجزیه، تحلیل و منابع دیگر را در اختیار افراد، نهادها و دولت های قرار میدهد که برای تامین صلح کار و تلاش میکنند.

UNITED STATES
INSTITUTE OF PEACE
Making Peace Possible

2301 Constitution Avenue NW
Washington, DC 20037
202.457.1700
www.USIP.org